

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta
Katedra práva

Bakalářská práce
Vybrané problémy insolvenčního řízení

Tomáš STARÝ

© 2013 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma Vybrané problémy insolvenčního řízení jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 11. 3. 2013

Tomáš Starý

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi PhD. za odborné vedení, cenné rady, odbornou pomoc a čas, který mi věnoval při vypracování bakalářské práce.

Vybrané problémy insolvenčního řízení

Chosen problems of personal bankruptcy process

Souhrn

Tématem této bakalářské práce jsou vybrané problémy insolvenčního řízení. Obsahem jsou hlavní definice pojmů a procesů v průběhu insolvenčního řízení s aspektem na aktuální právní úpravu tohoto zákona. Další část se zaměřuje na aktuální problémy v rámci insolvenčního řízení.

Summary

This thesis aims to explain selected problems of the insolvency proceedings. The content of this thesis are the main definitions and processes in insolvency proceedings with aspect to the current legislation of this Act. Next section focuses on current problems in insolvency proceedings.

Klíčová slova: Insolvenční řízení, dlužník, věřitel, insolvenční soud, insolvenční zákon, úpadek, oddlužení, reorganizace, konkurs, exekuční řízení

Keywords: bankruptcy process, debtor, kreditor, bankruptcy court, bankruptcy law, bankruptcy, discharge from debts, reorganization, bankruptcy, execution proceedings

Obsah:

1. ÚVOD.....	6
2. CÍL A METODIKA.....	6
2.1 CÍL.....	6
2.2 METODIKA.....	7
3. PRÁVNÍ ÚPRAVA INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	7
3.1 ZÁKON O KONKURSU A VYROVNÁNÍ	7
3.2 AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA	8
3.3 OMEZENÍ SPEKULATIVNÍCH INSOLVENČNÍCH NÁVRHŮ.....	9
3.4 DORUČOVÁNÍ.....	10
3.5 MORATORIUM.....	10
4. ÚČASTNÍCI INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	11
4.1 INSOLVENČNÍ SOUD	12
4.2 DLUŽNÍK.....	12
4.3 VĚŘITELÉ.....	12
4.4 INSOLVENČNÍ SPRÁVCE.....	13
4.5 VĚŘITELSKÉ ORGÁNY	14
4.6 STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ	15
4.7 LIKVIDÁTOR DLUŽNÍKA	16
5. INSOLVENČNÍ NÁVRH A INSOLVENČNÍ REJSTRÍK	17
5.1 INSOLVENČNÍ NÁVRH.....	17
5.2 INSOLVENČNÍ REJSTRÍK.....	20
6. DEFINICE ÚPADKU A ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU.....	21
6.1 ÚPADEK.....	21
6.2 ODDLUŽENÍ.....	23
6.3 REORGANIZACE	25
6.4 KONKURS.....	28
6.5 NEPATRNÝ KONKURS	29
7. KONFLIKT EXEKUČNÍHO A INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ.....	30
7.1 EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ.....	30
7.2 INSOLVENČNÍ ZÁKON A EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ.....	30
8. ZHODNOCENÍ SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY Z POHLEDU PRAXE	32
9. ZÁVĚR	35
10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	36
11. PŘÍLOHY	38

1. Úvod

Bakalářskou práci na téma „Vybrané problémy insolvenčního řízení“ jsem si vybral z důvodu, že tematikou insolvenčního řízení se zabývám aktivně i ve své praxi. Slovo insolvence pochází z latinského výrazu insolvens¹ - neřešitelný. V dnešním pojetí je toto slovo nejčastěji interpretováno jako platební neschopnost.

Současná ekonomická krize a recese toto téma staví do popředí zájmu mnoha občanů a firem, kteří řeší svojí nelehkou ekonomickou situaci a insolvenční zákon jim dává několik možností, jak vyřešit tuto situaci racionální cestou. Konkrétní právní úprava vychází ze Zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon) č. 182/2006 Sb., účinného od 1. 1. 2008.

Přijetím insolvenčního zákona se změnilo oproti bývalému Zákonu o konkursu a vyrovnání č.328/1991 Sb., zejména to, že nový zákon umožnil řešit úpadek dlužníka nejen formou konkursu, ale také formou reorganizace a oddlužení. Nový zákon také posiluje postavení věřitele v insolvenčním řízení a zavádí nový institut insolvenčního správce. Povinnosti a požadavky na vykonávání činnosti insolvenčního správce upravuje dále zákon č.312/2006 Sb. o insolvenčních správcích.

2. Cíl a metodika

2.1 Cíl

Hlavním cílem této bakalářské práce je učinit základní přehled a orientaci v problematice insolvenčního řízení, vysvětlení základních pojmů a procesních náležitostí v součinnosti s aktuální právní úpravou. Z pohledu praxe se chci pak dále zaměřit na konkrétní nedostatky současné právní úpravy a ozřejmit důvody, proč k těmto problémům dochází.

Konkrétní téma které jsem si vybral, je postavení věřitele při aplikaci insolvenčního zákona, kde dlužník je již v roli povinného v probíhajícím exekučním řízení. Dále pak moje práce má za cíl popsat novelizaci insolvenčního zákona zákonem č. 334/2012 Sb., účinnost 1.11.2012 a objasnění důvodu přijetí této novelizace.

¹ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. : Akademický slovník cizích slov. Praha : Academia, 2000, s. 336.

2.2 Metodika

Při zpracování mé bakalářské práce jsem se zaměřil na studium dostupné odborné literatury, článků z odborných časopisů, novin a článků publikovaných na internetu. Základním zdrojem při zpracování tematiky byl zákon č.182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon).

Z praktického hlediska jsem čerpal z vlastních znalostí a zkušeností získaných v praxi z práce v tuzemské bance na oddělení vymáhání pohledávek a v neposlední řadě z informací získaných při konzultaci s insolvenčními správci a exekutorskými úřady.

3. Právní úprava insolvenčního řízení

3.1 Zákon o konkursu a vyrovnání

Před účinností Zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon) č. 182/2006 Sb., vztahy věřitele a dlužníka v úpadku upravoval Zákon o konkursu a vyrovnání č.328/1991 Sb. Tento zákon byl rozdělen na čtyři části.

V první části byl vymezen účel zákona, kterým bylo procesní zajištění ochrany věřitelů, spočívající v uspořádání majetkových poměrů dlužníka v úpadku.

Druhá část obsahovala úpravu konkursu a součástí byla i úprava nuceného vyrovnání, při němž dochází k částečnému, poměrnému a jištěnému uspokojení věřitelů ostatních pohledávek. Nucené vyrovnání je na jedné straně výhodné pro věřitele z hlediska rychlosti uspokojení oproti konkursu, na druhé straně přináší výhody i pro úpadce, neboť po splnění vyrovnání je oproštěn od dluhů.

V třetí části byl upraven druhý institut, kterým bylo možné docílit poměrného uspokojení nároků věřitelů vůči dlužníkovi - vyrovnání.

Poslední čtvrtá část obsahovala ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Současně zde byla zvláštní ustanovení o vedoucích a pracovnících dlužníka, o podnikatelích v zemědělské výrobě a byl zde řešen vztah konkursu k restitučním nárokům, jakož i konkursy s cizím prvkem. Významné bylo ustanovení, které stanovilo povinnost podat návrh na prohlášení konkurzu. (SCHELLE, FRÝDEK, 2010, s. 48)

3.2 Aktuální právní úprava

Aktuální a platnou právní normou upravující důvody, vznik a průběh insolvenčního řízení je Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon) č. 182/2006 Sb., s účinností od 1.1.2008. Tato právní norma nahradila Zákon o konkursu a vyrovnání č.328/1991 Sb., který pozbyl účinnosti 1.1.2008.

Dalším zákonem upravující insolvenční právo je zákon č.312/2006 Sb. o insolvenčních správcích, dle kterého se insolvenčním správcem může stát pouze uchazeč s vysokoškolským vzděláním magisterského studijního programu, který složil před zkušební komisí sestavenou Ministerstvem spravedlnosti ČR zkoušku insolvenčního správce.

Z prováděcích předpisů vyjmenuji vyhlášku č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, dále pak vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů a vyhláška 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

Cílem nového insolvenčního zákona bylo zejména celkové zrychlení a zefektivnění celého procesu úpadkového řízení, zajištění větší transparentnosti a předvídatelnosti úpadkového řízení, zlepšení postavení věřitelů v průběhu insolvenčního řízení, kteří se prostřednictvím věřitelských výborů mohou aktivně zapojovat a tím kontrolovat průběh celého řízení².

Vymezení působnosti insolvenčního zákona dle §1 IZ - (a) insolvenční zákon se vztahuje na řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. (b) Oddlužení dlužníka.

Předpokladem pro to, aby se dostal dlužník do úpadku, je existence více věřitelů, kteří mají pohledávku vůči dlužníkovi. Není rozhodující výše závazku dlužníka. Insolvenční zákon dle § 3 odst. 1 vymezuje, že dlužník je v úpadku pokud má více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není objektivně schopen plnit.

² <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html> ke dni 30.12.2012

Insolvenční zákon se aplikuje na řešení úpadku všech fyzických i právnických osob, podnikatelů i nepodnikatelů, vyjma České republiky (včetně ministerstev), obcí, krajů, České národní banky, Všeobecné zdravotní pojišťovny, veřejných vysokých škol, apod.³

Podnikateli jsou osoby zapsané v obchodním rejstříku (obchodní společnost, družstvo, státní podnik, evropská společnost, evropská družstevní společnost), osoby podnikající na základě živnostenského oprávnění, osoby podnikající na základě oprávnění podle zvláštních předpisů a osoby provozující zemědělskou výrobu zapsané do evidence podle zvláštního předpisu (u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností). (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 18)

3.3 Omezení spekulativních insolvenčních návrhů

Zatím poslední novelizací zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení je zákon č. 334/2012 Sb., účinnost 1.11.2012. Tato novela insolvenčního zákona má zamezit podávání spekulativních insolvenčních návrhů s cílem poškodit konkurenci. Pokud totiž soud uzná návrh na insolvenční řízení za nedůvodný, může být navrhovateli uložena pokuta až 50 000 Kč.⁴

Dosavadní úprava zákona před novelizací umožňovala používat insolvenční návrhy k boji proti konkurenci. Motivem těchto neopodstatněných insolvenčních návrhů nebyla skutečná snaha o vyřešení úpadku dlužníka, který neplnil včas své závazky vůči věřitelům ve stanovené lhůtě dle zákona, ale šlo o snahu jak zamezit konkurenční firmě v účasti ve výběrovém řízení na veřejné zakázky (týkalo se zejména velkých stavebních firem), případně poškození konkurenční společnosti při vyjednávání investičních úvěrů u bank a investorů a lukrativních zakázek, kde takový návrh snížil bonitu a důvěryhodnost pro potenciálního zákazníka, eventuálně investora.⁵

Jedním z příkladů takového jednání je kauza společnosti Tesco Stores ČR a.s., v jehož případě bylo insolvenční řízení vedené pod spisovou značkou MSPH 88 INS 6796/2009 u Městského soudu v Praze zahájené věřitelským insolvenčním návrhem společnosti Iva Roztoky s.r.o. dne 6. října 2009. Předmětný insolvenční návrh byl zcela nedůvodný a protože věřitel neosvědčil existenci mnohosti věřitelů, jež je jednou ze základních podmínek existence úpadku podle insolvenčního zákona, tak insolvenční řízení bylo následující den po dni jeho zahájení ukončeno odmítnutím insolvenčního návrhu.

³ <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html> ke dni 30.12.2012

⁴ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/novela-insolvencniho-zakona-26327.html> ke dni 25.2.2012

⁵ Článek ze dne 4.5.2010, Insolvenční šikana: počty postižených firem rostou, deník E15, vydavatel Mladá fronta

Insolvenční řízení tak trvalo sice jen velmi krátce, nicméně za tu dobu existence zápisu o jeho průběhu v insolvenčním rejstříku zapříčinila dle veřejně dostupných informací značné negativní dopady vůči společnosti Tesco Stores ČR a.s.⁶

Zveřejněním insolvenčního návrhu totiž nastávají účinky zahájení insolvenčního řízení, zejména zákaz všech jednání dlužníka, která by měla významný dopad na jeho majetek. Insolvenční soud je navíc povinen o návrhu jehož důvodnost dosud jakkoliv neproověřil informovat nejméně šest dalších úřadů (např. obchodní rejstřík, úřad práce, správu sociální zabezpečení apod.).

3.4 Doručování

Insolvenční zákon speciálně upravuje doručování. Soudní rozhodnutí, předvolání, vyzoomění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze vyvěšením písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu a jejím současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku (doručení vyhláškou) vyjma případů, kdy zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení. Písemnost se považuje za doručenu dnem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku.

Dalšími formami doručení může být zveřejnění prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, je-li to účelné, nebo doručení zvlášť, popřípadě do vlastních rukou adresáta, jestliže to ukládá zákon. Zvlášť se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru, osobám, které mají v řízení něco osobně vykonat a osobám, o jejichž podání insolvenční soud rozhoduje. Jednání nařizuje insolvenční soud pouze tehdy, stanoví-li to zákon, nebo jestliže to považuje za nutné. Soud je povinen provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovu úpadku nebo jeho hrozícího úpadku, než byly účastníky navrhovány. Insolvenční soud rozhoduje v insolvenčním řízení usnesením. Rozhodnutí jsou účinná okamžikem jejich zveřejnění v insolvenčním rejstříku.

3.5 Moratorium

Návrh na vyhlášení moratoria je oprávněn před zahájením insolvenčního řízení nebo ve stanovené lhůtě po jeho zahájení podat dlužník. Moratorium vyhlašuje insolvenční soud nejdéle na dobu tří měsíců, v odůvodněných případech lze moratorium o 30 dnů prodloužit.

⁶ <http://www.epravo.cz/top/clanky/prichazi-konec-moznosti-sikany-v-insolvencnim-rizeni-84832.html> - ke dni 12.12.2012

Po dobu trvání moratoria nelze vydat rozhodnutí o úpadku dlužníka, moratorium znemožňuje dlouhodobým dlužníkovým dodavatelům energií, surovin, služeb a zboží za trvání moratoria od smlouvy odstoupit nebo ji vypovědět, jestli dlužník platí své závazky z těchto smluv vzniklé alespoň po vyhlášení moratoria. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 16) Tato možnost byla dána aby dlužník, který je podnikatel, měl čas a možnosti vyrovnat se s věřiteli před zahájením insolvenčního řízení.

I v době trvání moratoria mohou oprávněné osoby přistoupit k řízení a věřitelé uplatnit svá práva přihláškou pohledávky.

Insolvenční soud může zrušit moratorium navrhne-li to většina věřitelů, nebo v případě, že dlužník uvedl v návrhu na moratorium nepravdivé údaje, nebo vyjde-li za trvání moratoria najevo, že dlužník vyhlášením moratoria sledoval nepoctivý záměr, zejména přednostní uspokojení jen některých jeho věřitelů.

4. Účastníci insolvenčního řízení

Mezi subjekty insolvenčního řízení řadí insolvenční zákon tyto subjekty:

- 1) Insolvenční soud
- 2) Dlužník
- 3) Věřitelé
- 4) Insolvenční správce
- 5) Věřitelské orgány
- 6) Státní zastupitelství
- 7) Likvidátor dlužníka

Účastníky řízení jsou pouze dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníkovi.

Insolvenční řízení se zahajuje návrhem, který je oprávněn podat dlužník nebo jeho věřitel. Insolvenční návrh musí být opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím elektronickým podpisem, jinak se k takovému návrhu nepřihlíží.

Definici charakteru vztahu jednotlivých subjektů k insolvenčnímu řízení uvádím v dalších kapitolách.

4.1 Insolvenční soud

Insolvenčním soudem je soud, u kterého probíhá insolvenční řízení. Vždy se v prvním stupni jedná o krajský soud. Pokud je dlužníkem fyzická osoba – nepodnikatel, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu má dlužník bydliště nebo v jehož obvodu dlužník bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale.

Pokud je dlužníkem fyzická osoba – podnikatel, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu má dlužník místo podnikání, nemá-li místo podnikání, je rozhodné místo dlužníkovy bydliště. V případě dlužníka – právnické osoby je pro určení místní příslušnosti soudu rozhodující sídlo právnické osoby. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 15)

Insolvenční soud v insolvenčním řízení vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá a průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících. (§10 IZ)

4.2 Dlužník

Jedná se o fyzickou či právnickou osobu, která je účastníkem závazkového vztahu a je povinna poskytnout věřiteli nějaké plnění, většinou podložené na základě smlouvy mezi dlužníkem a věřitelem. Z pohledu insolvenčního zákona je dlužník účastníkem insolvenčního řízení, pokud se dostane do úpadku.

Prvním znakem úpadku je, že dlužník má víc než jednoho věřitele. Podle § 3 Insolvenčního zákona se jedná o úpadek dlužníka, má-li dlužník peněžité závazky po splatnosti po dobu delší než 30 dnů a tyto závazky není schopen objektivně plnit. Výše těchto závazků není rozhodující.

O úpadek se nejedná tehdy, když dlužník má sice závazky po splatnosti po dobu delší než 30 dnů, ale jejich splnění je objektivně schopen: zaplacený nebyly pouze pro neochotu dlužníka k plnění, jež může v konkrétních případech pramenit např. z osobních rozporů mezi dlužníkem a věřitelem. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 27)

4.3 Věřitelé

Věřitelem je fyzická či právnická osoba, která je účastníkem závazkového vztahu a je oprávněná žádat po věřiteli nějaké plnění v dohodnutém termínu, většinou podložené na základě smlouvy mezi dlužníkem a věřitelem. Práva a povinnosti věřitele jsou obecně upraveny v zákoně č. 40/1964 Sb., občanským zákoníku, a v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníku. Je nutno tedy rozlišit, zda se jedná o vztah uzavřený v rámci obchodních pravidel, či na základě občanskoprávního vztahu.

Pro insolvenční řízení je hlavním znakem mnohost věřitelů, jak již bylo uvedeno v předchozím textu, tedy pokud má dlužník víc než jednoho věřitele.

Pohledávky jednotlivého věřitele lze v rámci insolvenčního řízení třídit do tří skupin.

První skupinu pohledávek tvoří pohledávky za podstatou a pohledávky jim na roveň postavené. Tyto pohledávky se v insolvenčním řízení neuplatňují přihláškou, ale přímo u insolvenčního správce, jsou uspokojovány v průběhu insolvenčního řízení průběžně (ideálně ihned po jejich splatnosti, pokud na to jsou v majetkové podstatě finanční prostředky). Lze o nich hovořit jako o pohledávkách přednostních. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 67). Výčet těchto pohledávek uvádí § 168 insolvenčního zákona.

Druhou skupinu pohledávek tvoří pohledávky nepřednostní, které věřitelé v insolvenčním řízení uplatňují přihláškou. Tyto pohledávky vznikly v minulosti před rozhodnutím o úpadku. Jsou uspokojovány poměrně, a to v konkursu na základě rozvrhového usnesení, v oddlužení plněním splátkového kalendáře a v reorganizaci podle schváleného reorganizačního plánu.

Třetí skupinou jsou pohledávky zajištěných věřitelů. Věřitelé uplatňují zajištěné pohledávky rovněž přihláškou, mají však nárok, aby jejich zajištěná pohledávka byla uspokojena přednostně z výtěžku získaného zpeněžením zástavy. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s.67)

4.4 Insolvenční správce

Insolvenční správce je fyzická nebo právnická osoba (nejčastěji veřejná obchodní společnost) oprávněná k výkonu funkce na základě povolení vydaného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Osoba insolvenčního správce je pro každé insolvenční řízení určena v rozhodnutí o úpadku. Tuto osobu vybere ze seznamu insolvenčních správců předseda insolvenčního soudu.

V průběhu insolvenčního řízení jsou věřitelé oprávněni na první schůzi věřitelů konané po přezkumném jednání hlasováním takto ustanoveného insolvenčního správce odvolat (kvalifikovanou většinou) a usnést se na ustanovení insolvenčního správce nového. V průběhu insolvenčního řízení plní insolvenční správce povinnosti uložené mu insolvenčním zákonem, zvláštními předpisy nebo rozhodnutím insolvenčního soudu.

Při výkonu své funkce odpovídá dlužníkovi, věřitelům dlužníka a případně dalším osobám za škodu, která těmto osobám v důsledku porušení povinnosti ze strany insolvenčního správce vznikne. V průběhu insolvenčního řízení vykonává nad činností insolvenčního správce dohled insolvenční soud, konkrétně insolvenční soudce určený rozvrhem práce insolvenčního soudu. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 15)

Zákon č.312/2006 Sb. o insolvenčních správcích, upravuje výběr osoby insolvenčního správce tak, že se insolvenčním správcem může stát pouze uchazeč s vysokoškolským vzděláním magisterského studijního programu, který složil před zkušební komisí sestavenou Ministerstvem spravedlnosti ČR zkoušku insolvenčního správce. Neposlední podmínkou dle uvedeného zákona je podmínka bezúhonnosti.

Insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce nejpozději v rozhodnutí o úpadku. Před rozhodnutím o úpadku může soudu ustanovit předběžného insolvenčního správce. Tento vykonává činnosti stanovené insolvenčním zákonem a insolvenčním soudem. Tato práva nemůžou být insolvenčním soudem stanovena v širším rozsahu, než v jakém náleží insolvenčnímu správci po rozhodnutí o úpadku. Nestanoví-li soud v rozhodnutí o úpadku jinak, stává se předběžný správce po tomto rozhodnutí insolvenčním správcem s plnou působností. (§ 27 IZ)

Uvedu ještě jednu obsáhlejší definici. Předběžný správce je osoba ustanovená ze seznamu insolvenčních správců v úvodní fázi insolvenčního řízení ještě před rozhodnutím o úpadku. Jeho úkolem je zejména zjistit a zajistit majetek tvořící majetkovou podstatu, přezkoumat dlužníkovu účetnictví, případně činit za dlužníka dispozice s majetkovou podstatou v rozsahu, ve kterém byl dlužník rozhodnutím insolvenčního soudu v těchto dispozicích omezen. Bude-li zajištěn úpadek dlužníka a vydáno rozhodnutí o úpadku, stane se předběžný správce insolvenčním správcem. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 21)

Odměna insolvenčního správce a jeho hotové výdaje související s činností v daném insolvenčním řízení jsou pohledávkami za majetkovou podstatou. Výše odměny je stanovena právní úpravou. Při konkursu je odvozena od úspěšnosti zpeněžení majetkové podstaty. Při reorganizaci nebo oddlužení je placena pravidelně z prostředků dlužníka, respektive z jeho příjmů. O placení záloh na odměnu rozhoduje soud.

4.5 Věřitelské orgány

Vrcholným věřitelským orgánem v insolvenčním řízení je schůze věřitelů, výkonným orgánem je pak zástupce věřitelů nebo věřitelský výbor, eventuálně prozatímní věřitelský výbor.

Schůze věřitelů je nejvyšším orgánem věřitelů v insolvenčním řízení. Schůze věřitelů volí věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů a náhradníky. Její kompetence jsou vymezeny insolvenčním zákonem, může na sebe atrahovat i kompetence, které jinak přísluší věřitelskému výboru či zástupci věřitelů. Rozhoduje o nejzásadnějších záležitostech

insolvenčního řízení. Schůzi svolává vyhláškou zveřejněnou v insolvenčním rejstříku insolvenční soud, ten rovněž schůzi řídí. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 22, 23)

Pro hlasování platí pravidlo, že na každou 1 Kč přihlášenou do insolvenčního řízení připadá jeden hlas. Věřitelé tak podle výše přihlášené pohledávky mají hlas různé síly. Nikdy se nepočítá tedy podle počtu hlasujících věřitelů. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 103)

K přijetí většiny usnesení postačí, hlasovala-li pro přijetí usnesení nadpoloviční většina na schůzi přítomných věřitelů. Pro přijetí některých specifických usnesení, například pro odvolání insolvenčního správce z funkce, je zapotřebí nadpoloviční většina hlasů všech věřitelů přihlášených do insolvenčního řízení. Schůze věřitelů se koná většinou v jednacím síni příslušného soudu, pokud je dostatečně kapacitně zajištěna. Schůze věřitelů je veřejná.

Věřitelský výbor je zvolený na schůzi věřitelů a musí být ustanoven v případech, kde počet věřitelů přesahuje 50. Má 3 až 7 členů, každý člen má náhradníka. Úkolem věřitelského výboru je chránit společný zájem věřitelů – v tomto kontextu věřitelský výbor vykonává zejména dohled nad činností insolvenčního správce, v zákonem stanovených případech uděluje insolvenčnímu správci souhlas k zamýšleným úkonům, průběžně schvaluje výši a správnost hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů vynaložených na správu a údržbu majetkové podstaty. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 23, 24)

Prozatímní věřitelský výbor má stejné kompetence jako řádný věřitelský výbor zvolený na schůzi věřitelů. Odlišuje se pouze tím, že do jeho složení zasáhl svým rozhodnutím insolvenční soud. Funkce prozatímního věřitelského výboru zanikne v okamžiku, kdy schůze věřitelů zvolí řádný věřitelský výbor. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 20)

Pokud je nižší počet věřitelů než 50, může být schůzi věřitelů zvolen zástupce věřitelů. Má stejné kompetence jako věřitelský výbor.

4.6 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je oprávněno od 1. 1. 2008 podat žalobu v incidenčním sporu podle § 231 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, na neplatnost právního úkonu, vstoupilo-li do insolvenčního řízení.

O incidenčních sporech rozhoduje insolvenční soud. Jde o spory o:

- pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek,
- spory o vyloučení věci z majetkové podstaty,
- spory o vypořádání SJM dlužníka a jeho manžela,
- spory na základě odpůrčí žaloby,
- další spory, které zákon určí jako incidenční.

V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost právního úkonu pouze insolvenční soud a to buď jako otázku předběžnou nebo v incidenčním sporu, jehož předmětem je tato otázka. Zjištění neplatnosti úkonu v průběhu insolvenčního řízení, které neprovedl insolvenční soud, je bez významu. Žalobu v tomto sporu mohou podat účastníci insolvenčního řízení s výjimkou dlužníka, nejde-li o dlužníka s dispozičními oprávněními, insolvenční správce a státní zastupitelství. Žalobcem nebo žalovaným musí být vždy insolvenční správce.⁷

Státní zastupitelství je oprávněno podat žalobu o určení neplatnosti právního úkonu v incidenčním sporu za předpokladu, že vstoupilo do insolvenčního řízení, neboť incidenční spor probíhá v rámci insolvenčního řízení (§ 160 odst. 1 IZ). Nevstoupilo-li dříve státní zastupitelství do insolvenčního řízení, pak tak učiní nejpozději při podání žaloby na určení neplatnosti právního úkonu v incidenčním sporu. V takovém případě je možné v žalobě uvést prohlášení o vstupu do insolvenčního řízení. Vstup státního zastupitelství do insolvenčního řízení je zákonným důvodem jeho účasti ve všech fázích insolvenčního řízení a v incidenčních sporech.

4.7 Likvidátor dlužníka

Likvidátor dlužníka vykonává v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce. Do jeho působnosti patří i součinnost s insolvenčním správcem uložená zákonem dlužníkovi. V souvislosti se svou činností v insolvenčním řízení má likvidátor dlužníka právo na náhradu nutných výdajů a na přiměřenou odměnu, jejíž výši určí insolvenční soud na návrh insolvenčního správce v souladu se zvláštním právním předpisem. (§ 70 IZ)

⁷ <http://www.portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=64059> ke dni 25.02.2013

5. Insolvenční návrh a insolvenční rejstřík

5.1 Insolvenční návrh

Insolvenční návrh je návrhem na zahájení insolvenčního řízení. K jeho podání je oprávněn jednak dlužník, jednak kterýkoliv z věřitelů dlužníka. Jiné osoby k tomu zásadně nejsou oprávněny (výjimka je stanovena při úpadku finančních institucí, kdy insolvenčním navrhovatelem může být též orgán dozoru nebo dohledu dle § 368 či § 380 insolvenčního zákona). Insolvenční návrh se adresuje místně příslušnému insolvenčnímu soudu, vždy se v prvním stupni jedná o krajský soud.

Navrhovatel musí nezbytně opatřit insolvenční návrh ověřeným podpisem, je – li insolvenční návrh podáván v elektronické podobě, pak zaručeným elektronickým podpisem.

Dlužník – spotřebitel není povinen podat návrh na zahájení insolvenčního řízení, zjistí-li svůj úpadek, tedy dostane-li se do situace, kdy má vůči svým věřitelům závazky po splatnosti po dobu delší než 30 dnů a tyto závazky není schopen splnit.

Ve většině případů bude dlužník podávat insolvenční návrh (často spojený s návrhem na oddlužení) pod tlakem exekucí a soudních výkonů rozhodnutí prováděných na jeho majetek s cílem najít před tímto vymáháním pohledávek ochranu. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 28) Příklad insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na oddlužení uvádím v příloze č. 1.

Insolvenční návrh je povinen podat dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, a to bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku, nebo byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik.⁸ Povinnost podat insolvenční návrh mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci.

Insolvenční návrh může podat také sám věřitel. V insolvenčním návrhu musí nejprve osvědčit svojí aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu, tedy že je věřitelem dlužníka a že má vůči němu pohledávku po splatnosti alespoň po dobu 30 dnů. Vzhledem k tomu, že znakem úpadku je mnohost věřitelů (dlužník musí mít nejméně dva věřitele), musí v insolvenčním návrhu věřitel označit nejméně jednoho dalšího věřitele a uvést údaje o jeho

⁸ <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/insolvencni-navrh.html> ke dni 25.02.2013

pohledávce. Insolvenční návrh musí být datován a podepsán osobou oprávněnou za věřitele jednat. Podpis takové osoby musí být úředně ověřen. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 71)

Insolvenční návrh nelze podat na stát, územně samosprávný celek, Českou národní banku, Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky, Fond pojištění vkladů, Garanční fond obchodníku s cennými papíry, veřejné neziskové ústavní zdravotnické zařízení, veřejnou vysokou školu, právnickou osobu, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek před zahájením insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil, finanční instituci, po dobu, po kterou je nositelem licence nebo povolení podle zvláštních právních předpisů, upravující její činnost, zdravotní pojišťovnu zřízenou podle zvláštního právního předpisu, po dobu, po kterou je nositelem povolení k provádění veřejného zdravotního pojištění, politickou stranu nebo politické hnutí v době vyhlášených voleb podle zvláštního právního předpisu. (ADAMÍK a kol., 2010, s. 34)

Insolvenční navrhovatel může vzít insolvenční návrh zpět až do vydání rozhodnutí o úpadku nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

Insolvenční návrh musí zejména obsahovat označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka, kterého se týká, popřípadě označení jejich zástupců. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm (sídlem) a v případě že jde o podnikatele, též identifikačním číslem. Právnická osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem.

Pokud návrh podává dlužník sám na sebe, musí v něm uvést rozhodující skutečnosti, které osvědčují jeho úpadek nebo hrozící úpadek. Dále je povinen k insolvenčnímu návrhu připojit předepsané přílohy. V návrhu lze také navrhnout způsob řešení úpadku. Povinnost uvést způsob řešení úpadku má dlužník který se chce oddlužit, v takovém případě je nutné s návrhem rovnou spojit i návrh na oddlužení.

Insolvenční návrh obsahuje kromě obecných náležitostí:

- označení insolvenčního navrhovatele,
- dlužníka,
- rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek,
- označení důkazů, kterých se navrhovatel dovolává,
- čeho se navrhovatel domáhá.

Dlužník ke svému návrhu připojí:

- seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením dlužníků,
- seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů,
- seznam svých zaměstnanců,
- listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek.

Podá-li návrh věřitel, musí doložit, že má proti dlužníku splatnou pohledávku a k návrhu připojit její přihlášku.

Chce-li dlužník řešit svůj úpadek oddlužením nebo reorganizací, je povinen přiložit k návrhu na zahájení insolvenčního řízení i návrh na povolení oddlužení nebo na povolení reorganizace.

Insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení. Tuto zálohu může insolvenční soud určit až do výšky 50 000,- Kč. Je-li navrhovatelů více, jsou povinni zaplatit zálohu společně a nerozdílně.

Osoba, která zaplatila zálohu na náklady insolvenčního řízení může uplatnit její náhradu v insolvenčním řízení jako pohledávku za majetkovou podstatou. (§ 108 IZ) Proti rozhodnutí insolvenčního soudu o povinnosti zaplatit zálohu je odvolání přípustné. Nebude-li navrhovatelem záloha na výzvu insolvenčního soudu ve stanovené lhůtě zaplacená, je insolvenční soud oprávněn insolvenční řízení zastavit.

Žádat po dlužníkovi, který se na insolvenční soud obrací se žádostí o povolení oddlužení, zaplacení této zálohy, se však jeví ve světle dlužnickovy aktuální finanční situace přinejmenším problematické. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 35)

Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh a zahajuje se dnem, kdy insolvenční návrh (podepsán úředně ověřeným podpisem či zaručeným elektronickým podpisem) dojde věcně příslušnému soudu.

Zahájení insolvenčního řízení oznámí insolvenční soud vyhláškou, kterou zveřejní nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Jestliže insolvenční návrh dojde insolvenčnímu soudu mimo dobu úředních hodin, zveřejní insolvenční soud tuto vyhlášku nejpozději do 2 hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne.⁹

⁹ <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/zahajeni-insolvencniho-rizeni.html> ke dni 25.02.2013

Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení:

- pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou,
- výkon rozhodnutí či exekuci lze nařídit, nelze ji však provést.
- Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou.

5.2 Insolvenční rejstřík

Insolvenční rejstřík je informační systém veřejné správy spravovaný Ministerstvem spravedlnosti ČR. Je veřejně přístupný na internetové adrese www.insolvencnizakon.cz. Obsahuje seznam dlužníků, seznam insolvenčních správců a digitalizovaný obsah insolvenčních spisů. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 14)

Prostřednictvím insolvenčního rejstříku jsou zveřejňovány veškeré relevantní informace týkající se insolvenčních správců, dokumenty z insolvenčních spisů a zákonem stanovené informace týkající se dlužníků.

Soudní rozhodnutí, předvolání, vyrozumění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze vyvěšením písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu a jejím současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku, ledaže zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení. (§ 71 IZ, odst. 1)

Při doručení vyhláškou se písemnost považuje za doručenu dnem, popřípadě okamžikem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku; okamžikem zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění. (§ 71 IZ, odst. 2)

Povinnost insolvenčního soudu zveřejnit vyhláškou různé údaje, stanovená v tomto zákoně, je splněna vyvěšením příslušné písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu se současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku, pokud zákon nestanoví pouze zveřejnění písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu. (§ 71 IZ, odst. 3)

Insolvenční rejstřík je veřejně přístupný s výjimkou některých údajů (ustanovení § 422 a § 423 insolvenčního zákona) a každý má právo do insolvenčního rejstříku nahlížet a pořizovat si z něj kopie a výpisy.

Kromě informační funkce má insolvenční rejstřík zásadní význam při doručování písemností, je totiž nástrojem pro doručování většiny soudních rozhodnutí a jiných písemností. V insolvenčním rejstříku se zahájení insolvenčního řízení oznamuje vyhláškou do dvou hodin od podání návrhu (resp. do dvou hodin v rámci pracovní doby soudu). Následně se v insolvenčním rejstříku zveřejňují veškerá rozhodnutí soudu a další písemnosti. Každý tak může mít přehled o insolvenčních řízeních, která se v České republice vedou.

Insolvenční rejstřík navazuje na evidenci úpadců, ve které je možné vyhledat pouze dlužníky, proti kterým bylo zahájeno insolvenční řízení před 1. lednem 2008.¹⁰

Elektronická podoba insolvenčního rejstříku umožňuje pomocí různých komerčních služeb automatizovat, zejména u velkých firem, bank a jiných finančních institucí, proces inicializace insolvenčního řízení, kdy jsou automaticky do interního systému firmy nahrávána data z insolvenčního rejstříku. Tím získává společnost okamžitou informaci, pokud některý z dlužníků, nebo na některého z dlužníků, je podán insolvenční návrh.

Vzhledem ke krátkým lhůtám pro přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení, je toto datové propojení pro velké i střední společnosti a instituce nepostradatelné. Příkladem takové služby je systém Insolvenční asistent, který provozuje společnost Prowia system s.r.o.¹¹

6. Definice úpadku a způsoby řešení úpadku

6.1 Úpadek

Úpadek dlužníka je definován mnohostí věřitelů – dlužník musí mít alespoň dva věřitele. Úpadek může existovat ve dvou formách, a to ve formě platební neschopnosti nebo v případě dlužníka, kterým je právnická osoba nebo fyzická osoba – podnikatel, ve formě předlužení. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 23)

O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke

¹⁰ <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvenzni-rejstrik.html> - ke dni 25.2.2013

¹¹ <http://www.isir.info/o-aplikaci> - ke dni 25.2.2013

všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat. (§ 3 IZ, odst. 3.)

Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo je neplní po dobu 3 měsíců po lhůtě splatnosti, není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo nesplnil povinnost předložit soudu seznam majetku, seznam závazků nebo seznam svých zaměstnanců. (§ 3 IZ, odst. 2.)

O hrozící úpadek jde tehdy, je-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. (§ 3 IZ, odst. 4.)

Pojem úpadek je často interpretován slovem bankrot (eventuálně spojením slov osobní bankrot, pokud jde o fyzickou osobu – nepodnikatele), nesprávně bývá zaměňován se samotným pojmem insolvence.

Insolvenční zákon oproti předešlému zákonu o konkursu a vyrovnání rozšiřuje možnosti řešení úpadku dlužníka. I nadále je jedním z možných řešení úpadku konkurs, navíc ale mohou dlužníci - podnikatelé v úpadku, případně jejich věřitelé využít reorganizaci a dlužníci-nepodnikatelé oddlužení. Insolvenční zákon tak dává na výběr, která z možných variant řešení úpadku bude pro konkrétního dlužníka vhodná, přičemž počítá nejen s likvidačními postupy, ale rovněž s prvkem sanačním. Výběr vhodného způsobu řešení dlužníkovy úpadku přitom je vždy motivován co největší mírou uspokojení věřitelů.¹²

Insolvenční soud rozhodne o úpadku:

- odmítnutím insolvenčního návrhu, nespĺňuje-li předepsané náležitosti – soud nevyzývá k opravě návrhu
- rozhodnutí o úpadku – určí v něm insolvenčního správce, termín a místo trvání schůze věřitelů, lhůtu pro přihlašování pohledávek (nesmí být kratší jak 30 dní a delší jak 2 měsíce)
- zamítnutí návrhu – nejsou splněny předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku, není pluralita věřitelů, dlužník je v druhotné platební neschopnosti a je pravděpodobné, že bude moci plnit později, zamítnutí pro nedostatek majetku dlužníka

¹² <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html> - ke dni 25.2.2013

6.2 Oddlužení

Jednou z možností řešení úpadku dle insolvenčního zákona je oddlužení. Dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením. (§389 IZ odst. 1)

Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem podá návrh na povolení oddlužení, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. (§ 148 IZ odst. 3)

Návrh na povolení oddlužení podává dlužník na předepsaném formuláři – viz příloha č. 1. K návrhu mimo jiné připojí údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech, údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky, seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil.

Neobsahuje-li návrh na povolení oddlužení všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud usnesením vyzve osobu, která jej podala k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů. Současně ji poučí, jak má opravu nebo doplnění provést. (§ 393 IZ odst. 1)

Mezi další předpoklady pro oddlužení patří poctivý záměr dlužníka sledovaný návrhem na povolení oddlužení. Proto platí, že překážkou povolení oddlužení zpravidla bude, že dlužník byl v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy nebo že v posledních 5 letech probíhalo insolvenční nebo podle předchozí právní úpravy konkursní řízení, v němž byl úpadek tohoto dlužníka řešen. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 126)

Samotným účelem oddlužení je osvobodit dlužníka od dluhů. Oddlužení lze realizovat ve formě pětiletého splátkového kalendáře nebo formou zpeněžení majetkové podstaty.

V oddlužení tedy dojde buď k rychlému zpeněžení dlužníkovy majetku, který tvoří majetkovou podstatu a který dlužníkovi patřil v okamžiku schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a k rozdělení výtěžku mezi přihlášené věřitele za přiměřeného použití ustanovení upravujících konkurs s tím rozdílem, že oproti konkursnímu řízení majetkovou podstatu netvoří majetek, který dlužník nabyt po schválení této formy oddlužení, a tento nově nabytý majetek může dlužník použít pro vlastní potřebu. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 128)

Majetkovou podstatu dle insolvenčního zákona tvoří majetek, který dlužník vlastnil v době zahájení insolvenčního řízení (bylo-li insolvenční řízení zahájeno k návrhu dlužníka), nebo v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (bylo-li řízení zahájeno k návrhu některého z věřitelů dlužníka). Do majetkové podstaty patří i dlužníkovy spoluvlastnické podíly na majetku a majetek, který tvoří společné jmění manželů. Je-li dlužník zaměstnán v pracovním poměru, patří do majetkové podstaty i zabavitelná část mzdy. Do majetkové podstaty naopak nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (např. běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten, hotové peníze do 1000,- Kč apod.). (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 16)

Druhou možnou formou oddlužení je, že se dlužník zaváže ve splátkovém kalendáři splácet svým věřitelům pravidelné splátky měsíčně po dobu 5 let ze svých příjmů částku přesahující zabavitelnou část jeho mzdy, případně jinou nižší částku stanovenou insolvenčním soudem.

Výše měsíčních splátek pro oddlužení plněním splátkového kalendáře je vymezena jako rozdíl mezi příjmem dlužníka a finanční částkou ve výši nezbytných finančních prostředků sloužících k zajištění základních životních potřeb dlužníka a jeho rodiny, přičemž způsob výpočtu výše těchto nezbytných finančních prostředků je stanoven právními předpisy.

Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen:

- vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě že je nezaměstnaný o získání příjmu usilovat, nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat
- hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek stejně jako jiné své mimořádné příjmy použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře
- bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání
- vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců

- nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení
- neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody
- nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit

Dlužník tedy začíná splácet dle splátkového kalendáře a to k cílové částce 30% z výše pohledávek. Tato částka je však minimum, naskytne-li se dlužníkovi další neočekávaný peněžitý či nepeněžitý příjem (například výhra, dědictví, půjčka), jedná se o mimořádnou splátku nad rámec splátkového kalendáře a dlužník ji musí použít ke splácení.

Dlužník nesmí bez souhlasu insolvenčního správce odmítnout dar ani dědictví, jinak by se jednalo o neplatný právní úkon. Se splácením jednotlivých plateb se dlužník nesmí dostat do prodlení delšího než 30 dnů, jinak je automaticky sankcionován nařízením konkursu.

Po 5 letech, kdy dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti, které mu byly soudem uloženy, se řízení o oddlužení ukončí. Poté je dlužník oprávněn podat návrh soudu na osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení a to v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny (bude se jednat o všechny pohledávky, tedy i o ty nepřihlášené).¹³

6.3 Reorganizace

Reorganizací jako další možností řešení úpadku dlužníka se rozumí postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku a slouží k ozdravení hospodaření podniku.

Tím je tedy jasné, že reorganizace se týká pouze dlužníka – podnikatele. Podmínkou dle insolvenčního zákona je, že podnikatel není v likvidaci, dále je přípustná pouze pro dlužníka, jehož celkový obrat za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu řízení dosáhl alespoň částky 100 mil. Kč, nebo pro dlužníka, který v pracovním poměru zaměstnává alespoň 100 zaměstnanců.

Insolvenční zákon v § 316 odst. 5 připouští možnost řešit úpadek reorganizací i u podnikatele nesplňujícího podmínky obratu a počtu zaměstnanců. V tomto případě musí dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do 15 dnů po rozhodnutí o úpadku insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů,

¹³ <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html> ke dni 27.2.2013

počítanou podle výše jejich pohledávek, a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, počítanou podle výše jejich pohledávek.

Zajištěným věřitelem je věřitel, jehož pohledávka je zajištěná majetkem, který náleží do majetkové podstaty a to nejčastěji zástavním právem, zadržovacím právem či omezením převodu nemovitostí.

Dlužník v průběhu reorganizace je dlužníkem s dispozičními oprávněními. Právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení. K předcházejícímu dni ke kterému nastanou účinky povolení reorganizace, sestaví dlužník mezitímní účetní uzávěrku.

Rozhodnutím o povolení reorganizace se pozastavuje výkon funkce valné hromady nebo členské schůze dlužníka a místo valné hromady nebo členské schůze dlužníka rozhoduje v její působnosti insolvenční správce. V řízení o reorganizaci se dlužníci dělí do několika skupin a to tak, aby v každé skupině byli věřitelé se zásadně shodným právním postavením a se zásadně shodnými hospodářskými zájmy. Rozdělení věřitelů do jednotlivých skupin obsahuje reorganizační plán.¹⁴

Reorganizační plán je dokument, který zpravidla až po povolení reorganizace sestavuje dlužník, případně dlužníkův věřitel. Vymezuje právní postavení věřitelů dlužníka a dalších osob, jež byly dotčeny povolením reorganizace.

V reorganizačním plánu musí být zejména uveden způsob reorganizace a opatření k plnění reorganizačního plánu, rozdělení věřitelů dlužníka do skupin s určením, jak bude s pohledávkami v jednotlivých skupinách naloženo, údaje o tom zda a jaké závazky bude mít dlužník vůči věřitelům po skončení reorganizace. Reorganizační plán se předkládá věřitelům ke schválení na schůzi věřitelů.

Způsob provedení reorganizace není závazně stanoven, nicméně lze ji provést zejména prostřednictvím těchto opatření:¹⁵

- restrukturalizací pohledávek věřitelů, spočívající v prominutí části dluhů dlužníka včetně jejich příslušenství nebo v odkladu jejich splatnosti,
- prodejem celé majetkové podstaty nebo její části anebo prodejem dlužníkovu podniku,

¹⁴ <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/reorganizace.html> ke dni 27.2.2013

¹⁵ <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/reorganizace.html> ke dni 27.2.2013

- vydáním části dlužnických aktiv věřitelům nebo převodem těchto aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast,
- fúzí dlužníka – právnické osoby s jinou osobou nebo převodem jeho jmění na společníka se zachováním nebo změnou práv třetích osob, připouštějí-li to právní předpisy o hospodářské soutěži,
- vydáním akcií nebo jiných cenných papírů dlužníkem nebo novou právnickou osobou,
- zajištěním financování provozu dlužníkovy podniku nebo jeho části,
- změnou zakladatelského dokumentu nebo stanov anebo jiných dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka

Reorganizace se účastní přihlášení věřitelé, jakož i věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a věřitelé jim na roveň postavení. Pro potřeby určení rozsahu uspokojení zjištěných pohledávek a hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu se věřitelé dlužníka rozdělují do skupin a to tak, aby v každé skupině byli věřitelé se zásadně shodným postavením a se zásadně shodnými hospodářskými zájmy. Toto rozdělení obsahuje reorganizační plán, v němž se vždy uvede, podle jakých kritérií k rozdělení věřitelů došlo.

Není-li reorganizačním plánem stanoveno jinak, zanikají právní moci usnesení o schválení reorganizačního plánu práva všech věřitelů vůči dlužníkovi (ať se již do insolvenčního řízení přihlásili či nikoliv). Za věřitele se považují pouze osoby uvedené ve schváleném reorganizačním plánu za podmínek v něm stanovených včetně rozsahu jejich práv. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 156)

V průběhu provádění reorganizačního plánu insolvenční soud bere na vědomí nebo projedná zprávy insolvenčního správce a věřitelského výboru o jeho plnění. Jiná opatření zejména opatření k zajištění dodržování reorganizačního plánu, provádí jen tehdy, jsou-li navrhována.

Splnění reorganizačního plánu nebo jeho podstatných částí vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, kterým reorganizace končí. Proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné. Po skončení reorganizace rozhodne insolvenční soud o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech. (§ 364 IZ)

6.4 Konkurs

Konkurs je způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak. (§ 244 IZ)

Insolvenční soud rozhodne o prohlášení konkursu buď samostatným rozhodnutím, nebo toto rozhodnutí spojí s rozhodnutím o úpadku za předpokladu, že dlužníkem je osoba u které je vyloučena možnost reorganizace nebo oddlužení. Účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku a na úřední desce soudu.¹⁶

Z uvedeného vyplývá, že konkurs jako řešení úpadku je dle insolvenčního zákona až poslední možností. Dlužník při konkursu zcela přichází o možnost disponovat s majetkem, který tvoří majetkovou podstatu. Prohlášením konkursu přechází dle § 246 insolvenčního zákona na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou.

Majetek z majetkové podstaty lze zpeněžit přímým prodejem (z volné ruky), veřejnou dražbou nebo za pomoci exekučního soudu. Majetek lze zpeněžovat po částech nebo jej lze prodat jedinou smlouvou. O způsobu zpeněžení může rozhodnout schůze věřitelů. Nepřijme-li takové doporučení, je volba způsobu prodeje na insolvenčním správci. Ten je ovšem svázán ve svém rozhodování o způsobu zpeněžení postojem věřitelského výboru nebo zástupcem věřitelů. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 117)

Při konkursu se přerušuje likvidace právnické osoby. Prohlášením konkursu nekončí provoz dlužníkovy podniku, insolvenční správce bude naopak zkoumat možnost pokračování v provozu dlužníkovy podniku.

Nesplatné pohledávky proti dlužníku se prohlášením konkursu považují za splatné, nestanoví-li zákon jinak, a pohledávky vázané na splnění podmínky se považují za nepodmíněné. Prohlášením konkursu zanikají všechny jednostranné právní úkony dlužníka, které se týkají majetkové podstaty, zejména jeho příkazy, pověření a plné moci včetně prokury. Prohlášením konkursu zaniká SJM dlužníka a jeho manžela.

¹⁶ <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html> ke dni 27.2.2013

Zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu pro nedostatek majetku se obchodní společnost zrušuje, a pokud dlužník nemá žádný majetek, nevyžaduje se likvidace takto zrušené obchodní společnosti. Zmíněná rozhodnutí insolvenčního soudu o zrušení konkursu jsou podkladem pro výmaz obchodní společnosti z obchodního rejstříku. Zánikem dlužníka tak zanikají i neuspokojené pohledávky po třetích osobách ze zajištění po spoludlužnících, ručitelích či zástavních dlužnících. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 111)

V závěrečné fázi konkursního řízení předkládá insolvenční správce insolvenčnímu soudu konečnou zprávu. Ta musí obsahovat celkovou charakteristiku průběhu konkursního řízení o činnosti insolvenčního správce. Dále obsahuje přehled pohledávek za majetkovou podstatou, které insolvenční správce již uspokojil a které ještě uspokojit zbývá, přehled výdajů vynaložených v souvislosti se správou majetkové podstaty, přehled zpeněžení majetkové podstaty, přehled plnění zajištěným věřitelům s promítnutím do rozvrhu a přehled jednání a právních úkonů, významných pro průběh řízení.

Konečná zpráva musí vyústit ve vyčíslení částky, která má být rozdělena mezi věřitele, a v označení těchto věřitelů, s údajem o výši jejich podílů na této částce. (§ 302 IZ)

Konečnou zprávu insolvenčního správce přezkoumá soud spolu s jeho vyúčtováním a odstraní případné chyby a nejasnosti. Po této úpravě uvědomí insolvenční soud účastníky řízení zveřejněním vyhlášky a zároveň je uvědomí o tom, že do 15 dní od zveřejnění konečné zprávy v insolvenčním rejstříku mohou proti ní podat námitky.

Insolvenční soud zároveň nařídí jednání k projednání závěrečné zprávy insolvenčního správce. Na jednání insolvenční soud projedná námitky, které byly proti konečné zprávě vzneseny. Na základě toho rozhodne o schválení předložené konečné zprávy a vyúčtování nebo nařídí doplnění, či předložení nové konečné zprávy insolvenčním správcem. (§ 304 IZ)

6.5 Nepatrný konkurs

Zvláštním ustanovením v insolvenčním zákoně je způsob řešení úpadku pomocí nepatrného konkursu. (§ 314 a 315 IZ) O nepatrný konkurs se jedná, jestliže dlužníkem je fyzická osoba, která není podnikatelem, nebo celkový obrat dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesahuje 2.000.000,- Kč a dlužník nemá více než 50 věřitelů.

O nepatrný konkurs tedy půjde u fyzické osoby – nepodnikatele (spotřebitele) vždy bez ohledu na počet věřitelů či výši dluhů. U ostatních dlužníků (právnických osob a fyzických osob – podnikatelů) bude nutné posoudit počet přihlášených věřitelů a výši obratu za poslední účetní období před prohlášením konkursu.

Jedná se o efektivní a rychlé řešení konkursu zjednodušeným procesním postupem s odchylkami od klasického konkursu. Rozhodnutí o tom, že jde o nepatrný konkurs, může insolvenční soud vydat i bez návrhu a spojit je s prohlášením konkursu nebo je vydat kdykoli v průběhu insolvenčního řízení po prohlášení konkursu.

7. Konflikt exekučního a insolvenčního řízení

7.1 Exekuční řízení

Exekuční řízení (zkráceně exekuce) je nucený výkon exekučního titulu. Exekučním titulem může být vykonatelné rozhodnutí soudu, vykonatelný rozhodčí nález, exekutorský zápis, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, vykonatelné rozhodnutí orgánu státní správy a územní samosprávy a jiná vykonatelná rozhodnutí.

Pro téma této bakalářské práce budu brát do úvahy exekuční řízení pouze jako výkon rozhodnutí, směřujícího k vymožení dlužné částky (peněz) od dlužníka pro věřitele, prováděné soudním exekutorem, jakožto osobou soudem pověřenou a zákonem oprávněnou k provedení výkonu rozhodnutí. Výkon rozhodnutí se řídí Zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, část šestá.

7.2 Insolvenční zákon a exekuční řízení

Přijetím zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon) č. 182/2006 Sb., se změnila pravidla pro výkon rozhodnutí (exekuce) tím, že exekuce se nesmí provádět okamžikem zveřejnění insolvenčního návrhu v insolvenčním rejstříku.

Konkrétně jde o účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení dle § 109 IZ, odst. 1c – výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit, nelze jej však provést.

Nařízení exekuce, ale dle mého názoru při probíhajícím insolvenčním řízení nemá smysl, protože vznikají další náklady na toto řízení a celé ustanovení v kontextu poslání insolvenčního řízení, které má za cíl zejména vyřešit dluhy dlužníka a neumožnit vznik dalších dluhů, postrádá odůvodnění.

Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku. Pokud je vymáhán závazek dlužníka v exekuci, nebrání tato skutečnost zahájení insolvenčního řízení.

Ustanovení o nemožnosti provádět výkon rozhodnutí momentem zveřejnění insolvenčního návrhu v insolvenčním rejstříku, může vést v praxi až k absurdním situacím, kdy soudní exekutor bude chtít provést výkon rozhodnutí obestavením movitého majetku ve firmě, která disponuje elektronickým podpisem, ale nestihne ani oblepit veškerý majetek firmy, protože povinný vyplní ihned návrh na úpadek, který je maximálně do jedné hodiny zveřejněn v insolvenčním rejstříku, a v tento moment musí soudní exekutor odejít. Takové jednání bohužel potvrzují i příklady z mé osobní zkušenosti.

Jistou formální možností obrany proti neodůvodněně podaným insolvenčním návrhům, které mohou rovněž vést k pozastavení provedení exekuce, je postup podle ustanovení § 147 insolvenčního zákona, podle něhož by bylo možno domáhat se náhrady škody nebo jiné újmy proti insolvenčnímu navrhovateli. Pokud bylo řízení o insolvenčním návrhu věřitele zastaveno nebo odmítnuto vinou insolvenčního navrhovatele, může nárok na náhradu škody nebo jiné újmy uplatnit dlužník nebo jeho jiný věřitel. Takový postup by se dal realizovat například tehdy, pokud by bylo zahájením insolvenčního řízení následně omezeno nebo znemožněno provedení exekuce.¹⁷

Zastavením provádění exekuce se do nevýhody dostává zejména věřitel, který již zaplatil zálohu exekutorovi, vynaložil soudní poplatky a v neposlední řadě investoval svůj čas od podání žaloby s návrhem na vydání platebního rozkazu do nařízení exekuce. Podáním insolvenčního návrhu se z něj stává řadový věřitel dlužníka, bez zvláštního postavení, či přednostního nároku na uspokojení své pohledávky. Musí následně opět vynaložit čas a přihlásit se svojí pohledávkou do insolvenčního řízení v zákonem stanovené lhůtě.

V neposlední řadě je nutné, aby sledoval insolvenční rejstřík, pokud nemá tuto povinnost smluvně ujednanou přímo se soudním exekutorem, který upozorní věřitele na tuto skutečnost. Jde o značné oslabení pozice exekučního věřitele. Navíc podáním insolvenčního návrhu není jisté, že bude insolvenčním soudem vyhlášen úpadek dlužníka, insolvenční soud může odmítnout insolvenční návrh.

¹⁷ Komorní listy, časopis soudních exekutorů I/2012, str. 16

Na druhou stranu dává insolvenční zákon šanci dlužníkovi racionálně vyřešit své dluhy. Znakem úpadku je mnohost věřitelů a dlužník je v pozici, kdy se musí rozhodovat komu přednostně poskytne plnění, při insolvenčním návrhu přechází tato odpovědnost na insolvenčního správce, respektive tato odpovědnost zaniká, protože věřitelé jsou uspokojováni dle výše přihlášených pohledávek.

Insolvenční řízení a exekuční řízení představují samostatné postupy, které probíhají za podmínek stanovených příslušnými zákony zpravidla bez vzájemných vazeb a propojení. Cíl a účel exekučního a insolvenčního řízení nejsou zcela totožné. Zatímco exekuční řízení představuje individuální způsob vymožení pohledávky věřitele, insolvenční řízení je řízením kolektivním, při kterém mohou být řešeny pohledávky všech věřitelů dlužníka. Je-li pohledávka vymáhána cestou exekuce, nebrání tato skutečnost podání insolvenčního návrhu a je-li zjištěn úpadek dlužníka, nepřekáží následnému provedení některého ze způsobů řešení úpadkové situace. V takovém případě má přednost řešení pohledávky v insolvenčním řízení, přičemž exekuci by bylo možno dokončit až po skončení insolvenčního řízení.

Pokud exekuční řízení před zahájením insolvenčního řízení ještě neprobíhalo, bylo by možno i v průběhu insolvenčního řízení zahájit exekuci na majetek dlužníka, ale vlastní provedení exekuce by bylo třeba odložit až do ukončení insolvenčního řízení. Tímto postupem by si věřitel případně mohl zajistit lepší pořadí pohledávky při exekuci. Dokončení exekuce tak připadá v úvahu až po skončení insolvenčního řízení, nedojde-li předtím k zániku pohledávky, popřípadě k zániku subjektu dlužníka.¹⁸

8. Zhodnocení současné právní úpravy z pohledu praxe

Současná právní úprava insolvenčního řízení má určitě mnohá pozitiva oproti předchozí právní úpravě v rámci zákona o konkursu a vyrovnání. Jasným pozitivem je rozšíření nového zákona o úpadku a způsobech jeho řešení i pro fyzické osoby a nové možnosti řešení úpadku, formou oddlužení a reorganizace, kde ekonomický aspekt dopadu na fungování podniku a na situaci dlužníka – fyzické osoby má za cíl opravdu vyřešit patovou situaci dlužníka nelikvidačním způsobem. Nová úprava řešení úpadku je oproti staré, která měla likvidační povahu, zaměřena na možnost po ukončení řízení pokračovat v podnikání.

Nesporným faktem je také rozsah insolvenčního zákona, který obsahuje 434 paragrafů, oproti zákonu o konkursu a vyrovnání, který obsahoval pouze 73 paragrafů.

¹⁸ Komorní listy, časopis soudních exekutorů I/2012, str. 20

V průběhu účinnosti insolvenčního zákona vešlo v účinnost doposud 21 novel tohoto zákona (a navíc jedna novela, která vejde v účinnost 1.1.2015), které upravují prvotní zjevné nedostatky insolvenčního zákona.

Dá se říct, že zatím nejpřínosnější novelou z mého pohledu je v minulém roce přijatý Zákon č. 334/2012 Sb., který nabyl účinnost dne 1.11.2012. Tato novela insolvenčního zákona má zamezit podávání spekulativních insolvenčních návrhů s cílem poškodit konkurenci. Pokud totiž soud uzná návrh na insolvenční řízení za nedůvodný, může být navrhovateli uložena pokuta až 50 000 Kč.

Této problematice jsem se věnoval více v kapitole 3.2 Omezení spekulativních insolvenčních návrhů, kde popisuji problematiku využití insolvenčního návrhu k poškození konkurenční firmy při ucházení se o veřejnou zakázku nebo například při vyjednávání úvěru u bank.

Objektivně, ale i u těchto nových opatření, panují jisté obavy o jejich reálné účinnosti:¹⁹

- Přestože peněžitá jistota určité řešení problému přináší, nové ustanovení neobsahuje určení výše peněžité jistoty která může být uložena, ani jaké bude mít následky její neposkytnutí;
- Je nepochopitelné, proč může být insolvenční návrh odmítnut jako zjevně bezdůvodný pouze do 7 dnů od podání, když se jeho neopodstatněnost může projevit až později;
- Povinnost navrhovatele nahradit škodu je třeba uvítat, ovšem až časem se ukáže, zda zákonodárce udělal dobře s domněnkou, že při zastavení řízení se má v pochybnostech za to, že řízení bylo zastaveno vinou navrhovatele;
- Není zcela jasné, proč je možnost podání žaloby na náhradu škody omezena lhůtou;
- Konečně je obtížně pochopitelné, proč v případě zjevně neopodstatněného návrhu, který byl pravomocně odmítnut, nebude dlužník ze seznamu dlužníků vymazán hned, ale až 3 měsíce po právní moci rozhodnutí.

Dá se předpokládat, že až samotná praxe ukáže jestli jsou nové úpravy insolvenčního zákona dostatečně účinné pro boj proti spekulativním insolvenčním návrhům.

¹⁹ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/novela-insolvenčního-zákona-26327.html> ke dni 25.2.2013

Podle mého názoru nejproblematictější částí této novelizace je krátká lhůta pro odmítnutí insolvenčního návrhu pro bezdůvodnost. Nemusí být ihned patrné, že podáním insolvenčního návrhu sleduje věřitel jiný zájem než je zajištění svých pohledávek.

Dalším problémem na který jsem se ve své bakalářské práci zaměřil, je konflikt exekučního řízení a insolvenčního řízení – viz kapitola 7. I přes veškeré zde vyložené obavy z možnosti zneužití insolvenčního zákona pro odklad výkonu exekuce, v těchto případech neznám z praxe případy, kde by takové jednání dlužníka mělo za následek zlepšení postavení dlužníka vůči věřitelům.

Určitě nový insolvenční zákon v některých případech znesnadnil práci exekutorům, na druhou stranu pozitivní dopad efektivnosti a rozsahu možností řešit předlužení tyto problémy vyvažuje. Objektivně zde nenacházím výrazný prostor pro zlepšení této problematiky konkrétním návrhem, ostatně již zmiňovaná novelizace insolvenčního zákona dává možnost jak se vůči spekulativnímu insolvenčnímu návrhu účinně bránit i ze strany exekutora.

V poslední řadě zmíním fakt, který byl patrný zejména v začátcích platnosti insolvenčního zákona. Vyplňování insolvenčních návrhů s povolením oddlužení bylo prezentováno jako snadné, nicméně soudy byly z prvopočátku zahlceny neúplnými nebo špatně vyplněnými návrhy. Tato situace se ale postupem času zlepšila, zejména je to díky větší informovanosti, dostupnosti správně vyplněných vzorů insolvenčních návrhů a možnosti nechat si vyplnit návrh odbornou firmou, či neziskovým poradenským servisem.

Otázkou stále ale zůstává, jestli je přípustné a etické požadovat po dlužníkovi zaplacení zálohy při podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Dle mého názoru by soud měl v tomto případě požadovat maximálně uhrazení zálohového kolku 1.000,- Kč. Tato výše zamezí tomu, aby soud byl zahlcen, na druhou stranu neodrazuje dlužníka od podání insolvenčního návrhu a je pro většinu zvládnutelná.

Žádat po dlužníkovi, který se na insolvenční soud obrací se žádostí o povolení oddlužení, zaplacení této zálohy, se však jeví ve světle dlužnickovy aktuální finanční situace přinejmenším problematické. (MARŠÍKOVÁ, 2011, s. 35)

9. Závěr

Insolvenční zákon za pět let své účinnosti ukázal, že je vhodným a účinným nástrojem pro řešení předlužení. Cílem mé bakalářské práce bylo alespoň nastínit hlavní body současné právní úpravy, vysvětlit fungování jednotlivých fází insolvenčního řízení a ozřejmit hlavní pojmy insolvenčního zákona. Těmto tématům je tedy věnována stěžejní část mé práce, kde jsem vycházel zejména z aktuálních právních předpisů a odborné literatury, která toto obsáhlé a složité téma popisuje detailněji a přibližuje ho i laické veřejnosti. Zaměřil jsem se také na poslední novelizaci insolvenčního zákona, která napravuje jeho předešlé nedostatky.

V současné době se připravuje další novela insolvenčního zákona, která má za cíl odstranit další jeho nedostatky. Novela mimo jiné navrhuje zmírnit kritéria reorganizace tak, aby byla umožněna restrukturalizace i menších podniků než je doposud. Další navrhovaná změna souvisí s problematikou oddlužení. Novela počítá se zavedením institutu společného oddlužení manželů. Manželé budou podávat návrh na povolení oddlužení společně a budou po dobu trvání oddlužení považováni za jednoho dlužníka. Novela také navrhuje zmírnit podmínky pro oddlužení a navrhuje se připustit, aby dluh z podnikání nebránil řešení dlužníkovy úpadku oddlužením. To za předpokladu, že s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde nebo jde-li o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka, anebo jde-li o pohledávku zajištěného věřitele. Návrh zákona by měl nabýt účinnosti 1. ledna 2014.²⁰

V závěru své bakalářské práce jsem nastínil svůj pohled na vybrané problémy v insolvenčním zákoně, které jsem měl možnost vypořádat z praxe. Výhodou při zpracování této části bylo, že s problematikou insolvenčního řízení se setkávám často v mém zaměstnání, a tak jsem požádal ke konzultacím o vybraných tématech i právníky z naší společnosti a externí konzultanty. Zaměřil jsem se zejména na součinnost exekučního řízení a insolvenčního řízení a krátkým kritickým pohledem zhodnotil problematiku podávání spekulativních insolvenčních návrhů z pohledu poslední platné novelizace insolvenčního zákona. V závěru práce polemizuji s faktem, jestli je etické a správné požadovat od dlužníka v těžké životní situaci další nemalou částku při podání návrhu na insolvenční řízení. Ambicí nebylo vyřešit tyto problémy, ale nastínit fakt jejich existence a důvody jejich vzniku.

²⁰ http://web.creditreform.cz/cs/content/press/information/20130304_TZ_vyvoj_insolvenci_2_2013.pdf ke dni 4.3.2013

10. Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura:

BŘEZINOVÁ HANA, Ekonomické aspekty insolvenčního řízení, 1. vydání. Praha: Agentura BOVA – Nakladatelství POLYGON, 2009, ISBN: 978-80-7273-159-6.

MARŠÍKOVÁ JOLANA – *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*, 2. vydání. Praha: Linde, vydání 2011, 440 s. ISBN 978-80-7201-862-8

RICHTER TOMÁŠ, Insolvenční právo. Praha: Aspi, 2008, ISBN: 978-80-7357-329-4.

DADAM ALEXANDR, KOZÁK JAN, PACHL LUKÁŠ, BUDÍN PETR, Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady ES o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: Aspi, 2008, ISBN: 978-80-7357-375-1.

ZELENKA JAROSLAV a kolektiv, Insolvenční zákon, poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcí předpisy - 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008, ISBN: 978-80-7201-707-2.

BĚLOHLÁVEK A. J., Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN: 80-7179-591-9.

ADAMÍK A SPOL. - Likvidace obchodní společnosti. Olomouc: ANAG vydání 2010, 231 s. ISBN 978-80-7263-597-9

PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. : Akademický slovník cizích slov. Praha : Academia, 2000, s. 336.

SCHELLE KAREL; FRÝDENK MIROSLAV - Vývoj konkursního práva, Ostrava: KEY Publishing, vydání 2010, 90 s. ISBN 978-80-7418-073-6

Právní normy:

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Zákon č.312/2006 Sb. o insolvenčních správcích

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Internetové zdroje:

- http://web.creditreform.cz/cs/content/press/information/20130304_TZ_vyvoj_insolven ci_2_2013.pdf
- <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/novela-insolvencniho-zakona-26327.html>
- <http://www.epravo.cz/top/clanky/prichazi-konec-moznosti-sikany-v-insolvencnim-rizeni-84832.html>
- <http://www.portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=64059>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/insolvencni-navrh.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/zahajeni-insolvencniho-rizeni.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-rejstrik.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/reorganizace.html>
- <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html>
- <http://www.isir.info/o-aplikaci>

Ostatní zdroje:

Komorní listy, časopis soudních exekutorů I/2012, str. 16

Článek ze dne 4.5.2010, Insolvenční šikana: počty postižených firem rostou, deník E15, vydavatel Mladá fronta

11. Přílohy
Příloha č. 1

NÁVRH NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ				
Soud	Krajský soud v Plzni		Spis. značka ¹ KSPL ☐ INS ☐	
Dlužník				
☒ 01 Fyzická osoba ☐ 02 Právnická osoba Státní příslušnost ² <input type="text"/>				
Osobní údaje	Příjmení:	Vokáč	Jméno:	Josef
	Titul za jm.:		Titul před jm.:	
	Datum narození: ³		Rodné číslo:	720127/2177
Bydliště/sídlo	Obec:	Dobřany	PSČ:	33441
	Ulice:	Vstíř	Č.p.:	17
	Stát:	Česká republika	Osobní stav:	Rozvedený
Osoba oprávněná jednat za dlužníka				
☐ 04 Fyzická osoba ☐ 05 Právnická osoba ☒ ne				
06 Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení				
☒ ano ☐ ne Z důvodu zde uvedených navrhuji, aby soud rozhodl o úpadku ☒ hrozícím úpadku ☐ dlužníka a zároveň rozhodl o povolení oddlužení. Popis rozhodujících skutečností osvědčujících úpadek/hrozící úpadek: <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Mám celkem 2 nezajištěné věřitele u kterých mám dohromady 3 nezajištěné závazky. Všechny mé závazky jsou minimálně 2 měsíce po splatnosti. Můj průměrný čistý příjem ze dvou zaměstnání činí cca 14000 Kč. Splátky mých závazků jsou ve výši 15005 Kč. Jelikož jsem byl dlouhou dobu bez příjmů, jako samoplátce a poté jsem vystřídal několik zaměstnání, ale vždy jen na krátkou dobu nesplácel jsem vždy řádně a v plné výši. K tomu musím platit výživné na dvě děti celkem ve výši 4200 Kč a své věřitele tedy nejsem schopen řádně splácet ani s mým očekávaným příjmem. Nechci nechávat své splátky v prodlení a ani bych nechtěl každý měsíc zvýhodňovat jednoho věřitele na úkor toho druhého. Chtěl bych nyní svoji situaci vyřešit tak, abych uspokojil všechny mé věřitele a to bez zvýhodňování či upřednostňování.</p> <p>Žádám soud, aby prohlásil, že se nacházím v úpadku a povolil mi oddlužení formou splátkového kalendáře tak, abych svým nezajištěným věřitelům uhradil minimálně 30 % ze svých nezajištěných závazků. Pro splnění této podmínky dokládám soudu Smlouvu o důchodu.</p> </div>				
07 Návrh na povolení oddlužení je podáván po podání insolvenčního návrhu věřitele				
☐ ano ☒ ne				
08 Navrhovaný způsob oddlužení				
Zpeněžením majetkové podstaty ☐ Plněním splátkového kalendáře ☒ Dlužník nenavrhuje způsob oddlužení ☐				

Soud: KS v Plzni
 Dostlo: 19.02.2013 12:45
 Počet stran/příloh: 6/0
 Počet stejnopisu: 1

Verze 1-1

09 Podrobný popis okolností, z nichž lze usuzovat na vyšší hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé dlužníka:

V současné době jsem zaměstnán u společnosti SECURITAS ČR s.r.o. a společnosti RITAS s.r.o., kde můj průměrný čistý příjem činí celkem 14000 Kč. Jsem rozvedený a platím výživné na své dva syny ve výši 4200Kč. Žádám soud, aby prohlásil, že se nacházím v úpadku a povolil mi oddlužení formou splátkového kalendáře tak, abych svým nezajištěným věřitelům uhradil minimálně 30 % ze svých nezajištěných závazků. Pro splnění této podmínky dokládám soudu Smlouvu o důchodu.

10 Očekávané příjmy dlužníka v následujících 5 letech:

Zaměstnavatel : SECURITAS ČR s.r.o.
Průměrný čistý příjem : 13200 Kč
Za 5 let : 792000 Kč

Zaměstnavatel : RITAS s.r.o.
Průměrný čistý příjem : 872 Kč
Za 5 let : 52320 Kč

11 Údaje o všech dlužnických příjmech za poslední 3 roky:

Zaměstnavatel v roce 2010 a v roce 2011 1 až 8 měsíc : SECURITAS ČR s.r.o.
čistý příjem za rok 2010 : 130127 Kč
čistý příjem za rok 2011- 1 až 8 měsíc : 85369 Kč

Rok 2011 - 2 až 8 měsíc Zaměstnavatel RITAS s.r.o. - příjem : 5728 Kč

Rok 2011 - 9 až 10 měsíc : bez příjmu, samoplátce

Rok 2011 - 11. měsíc zaměstnavatel Fakultní nemocnice Plzeň : příjem 853 Kč

Rok 2011 zaměstnavatel G4S Secure Solutions - příjem za rok 2011 - 12.měsíc 1762 Kč

Rok 2012 zaměstnavatel G4S Secure Solutions 1 až 2 měsíc : 14596 Kč

Rok 2012 - 3 až 12 měsíc bez příjmu, samoplátce

Rok 2013 měsíc leden pouze za poslední týden v měsíci - zaměstnavatel SECURITAS ČR s.r.o. - příjem : 3307 Kč

(do tohoto zaměstnání jsem nastoupil 21.1.2013, proto je mzda pouze za jeden týden)

Rok 2013 měsíc leden pouze za poslední týden v měsíci - druhé zaměstnání RITAS s.r.o. - příjem : 218 Kč

12 Počet vyživovaných osob

Manžel/manželka ano ne

Počet vyživovaných dětí

Počet jiných vyživovaných osob

13 Dřívější insolvenční či obdobná řízení řešící v posledních 5 letech úpadek:

Dlužníka ano ne Zákonného zástupce ano ne

Statutárního orgánu ano ne Člena kol. stat. orgánu ano ne

14 Údaje o nezahrazených pravomocných odsouzeních pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy:

Sp. zn.

Soud

Dlužníka		
Zákonného zástupce dlužníka		
Člena stat. orgánu dlužníka		
Člena kol. stat. orgánu dlužníka		

15 Navrhují, aby soud stanovil nižší než zákonem určené splátky

ano ne

Popis veškerého majetku dlužníka

16 Majetek, který není předmětem zajišťovacích práv

č.	Specifikace majetku	Množství	Požizovací cena
1	Válenda	1	2500,-
2	Televizor	1	11000,-
3	Mobilní telefon	1	4000,-
4	Automatická pračka	1	6000,-

17 Majetek, který je předmětem zajišťovacích práv:

č.	Specifikace majetku	Druh zajištění	Množství	Požizovací cena
1				

Popis všech závazků dlužníka

18 Závazky, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení ze zajištění - nevykonatelné

č.	Popis závazku	Věřitel	Výše závazku (v Kč)
1	Měsíční výpis č. 2000132036	Citibank Europe plc.	54000,-
2	Smlouva č. 205687555	GE Money Bank	245000,-
3	Tabulka umoření č. 207326120	GE Money Bank	14873,-

19 Závazky, ze kterých vyplývá právo na uspokojení ze zajištění - nevykonatelné

č.	Popis závazku	Věřitel	Výše závazku (v Kč)
1			

20 Závazky, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení ze zajištění - vykonatelné

č.	Popis závazku	Označení rozhodnutí	Věřitel	Výše závazku (v Kč)
1				

21 Závazky, ze kterých vyplývá právo na uspokojení ze zajištění - vykonatelné

č.	Popis závazku	Označení rozhodnutí	Věřitel	Výše závazku (v Kč)
1				

Verze 1-f

22 Zákon vyžaduje souhlas manžela(-ky); to neplatí, jestliže oddlužením nemůže být dotčen majetek z nevypořádaného společného jmění manželů, rozsah vyživovacích povinností dlužníka vůči jeho manželu a nezaopatřeným dětem nebo rozsah vyživovacích povinností dlužníka manžela

Souhlasím s povolením oddlužení

Manžel(-ka)	Příjmení:	<input type="text"/>	Jméno:	<input type="text"/>
	Titul za jm.:	<input type="text"/>	Titul před jm.:	<input type="text"/>
	Obec:	<input type="text"/>	PSČ:	<input type="text"/>
	Ulice:	<input type="text"/>	Č.p.:	<input type="text"/>
	Stát:	Česká republika		

Podpis **Potvrzení úředního ověření podpisu**

<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------

23 Ručitel za splnění oddlužení

Fyzická osoba Právnícká osoba ne

24 Spoludlužník za splnění oddlužení

Fyzická osoba Právnícká osoba ne

Dlužník prohlašuje, že není podnikatelem a že údaje v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách jsou pravdivé.

25 Seznam příloh:

Povinné přílohy:

1. Seznam majetku, v němž se označí jednotlivě veškerý dlužníkův majetek, který je předmětem zajišťovacích práv sloužících k uspokojení věřitelů, a veškerý jeho ostatní majetek; majetek, který je předmětem zajišťovacích práv sloužících k uspokojení věřitelů se uvádí zvlášť.
2. Seznam závazků, v němž se označí jednotlivě veškeré závazky dlužníka vůči věřitelům, kteří mají právo na uspokojení ze zajištění a veškeré jeho ostatní závazky. Pokud je některý ze závazků vykonatelný, vyznačí se tato skutečnost v seznamu závazků a přiloží se příslušné rozhodnutí či notářský nebo exekutorský zápis. U každého závazku vůči věřiteli, který má právo na uspokojení ze zajištění, se označí odkazem na příslušnou položku seznamu majetku, popř. odkazem na údaj o očekávaných příjmech, majetek sloužící k zajištění příslušné pohledávky.
3. Listiny dokládající dlužníkovy příjmy za poslední 3 roky (např. kopie potvrzení o příjmech z pracovního poměru, kopie daňových přiznání, výpisy z bankovních účtů).
4. Výpis z rejstříku trestů dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu, ne starší než 3 měsíce, nebo obdobný doklad členského státu, v němž dlužník v posledních 3 letech pobýval nepřetržitě po dobu delší než 6 měsíců.

5. Listiny, kterých se návrh na povolení oddlužení dovolává a listiny, které prokazují v návrhu na povolení oddlužení tvrzené skutečnosti.

Dále:

1. Je-li návrh na povolení oddlužení podáván i jako insolvenční návrh a dlužník je zaměstnavatel - seznam svých zaměstnanců.
2. Je-li dlužník právnická osoba - výpis z obchodního rejstříku nebo obdobného registru.
3. Písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30% jeho pohledávky. Zároveň musí být uvedeno, jaká bude nejnižší hodnota plnění, na kterém se s dlužníkem dohodl; podpis věřitele musí být úředně ověřen.
4. Podepisují-li návrh ručitelé či spoludlužníci - listiny, z nichž vyplývá spoludlužnictví nebo ručení těchto osob.
5. Je-li dlužník zastoupen na základě plné moci - plná moc.

Zde očísľujte a označte veškeré přílohy, které jsou k návrhu na povolení oddlužení přikládány:

1	Úplný a řádný seznam majetku
2	Úplný a řádný seznam závazků
3	Výpis z evidence rejstříku trestů
4	Smlouva o důchodu
5	Příjmy za uplynulé 3 roky
6	Pracovní smlouva SECURITAS ČR s.r.o.
7	Rozsudek o výživném
8	Listiny prokazující tvrzenou skutečnost